

Ενότητα 11^η: Αρχή δεδηλωμένης – Διορισμός πρωθυπουργού

Λίνα Παπαδοπούλου
Επ. Καθηγήτρια Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

- Έννοια και συνταγματική τυποποίηση της αρχής της δεδηλωμένης
- Οι σχέσεις Βουλής και Κυβέρνησης
- Οι σχέσεις ΠτΔ και Κυβέρνησης
- Η ανάδειξη του Πρωθυπουργού
- Η πλειοψηφική και μειοψηφική εκδοχή σχηματισμού Κυβέρνησης
- Η εκλογική κυβέρνηση
- Η υπηρεσιακή εκλογική κυβέρνηση
- Το πρόσωπο του Πρωθυπουργού
- Η αντικατάσταση του Πρωθυπουργού μονοκομματικής και συμμαχικής κυβέρνησης

Σκοποί ενότητας

- Να κατανοηθεί η έννοια της αρχής της δεδηλωμένης και οι συνέπειες που αυτή έχει για τις σχέσεις Βουλής και Κυβέρνησης και Προέδρου της Δημοκρατίας και Κυβέρνησης
- Να παρουσιαστεί η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της δεδηλωμένης
- Να καταστούν σαφείς οι διαφορές μεταξύ του Πρωθυπουργού σε περίπτωση ύπαρξης μονοκομματικής απόλυτης πλειοψηφίας από τον διορισμό Πρωθυπουργού συμμαχικής κυβέρνησης
- Να κατανοηθεί η διαφορά των όρων «εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης» και «διερευνητική εντολή»
- Να παρουσιαστούν τα στάδια της διαδικασίας των διερευνητικών εντολών
- Να γίνουν αντιληπτές οι διαφορές μεταξύ της εκλογικής Κυβέρνησης και της υπηρεσιακής εκλογικής κυβέρνησης
- Να κατανοηθούν οι διαφορετικές συνέπειες της παραίτησης Πρωθυπουργού μονοκομματικής κυβέρνησης από την παραίτηση Πρωθυπουργού συμμαχικής κυβέρνησης

Τρεις λογικές 'στιγμές' της κοινοβουλευτικής αρχής

- 1. Αρχή δεδηλωμένης (διορισμός Πρωθυπουργού)**
(λογικά έπεται της ψήφου εμπιστοσύνης, χρονικά προηγείται)
- 2. Η πρώτη (υποχρεωτική) ψήφος εμπιστοσύνης της Βουλής προς την Κυβέρνηση**
(λογικά προηγείται – χρονικά έπεται του διορισμού Πρωθυπουργού)
- 3. Μετέπειτα (προαιρετική) πρόταση εμπιστοσύνης ή δυσπιστίας**

Αρχή της δεδηλωμένης Έννοια

Η αρχή της δεδηλωμένης αποτελεί την πρώτη χρονικά αλλά παρεπόμενη λογικά έκφανση της κοινοβουλευτικής αρχής.

Η λογικά πρώτη έκφανση είναι η χορήγηση ψήφου εμπιστοσύνης από τη Βουλή στην Κυβέρνηση

= **τεκμήριο** ότι θα είναι επιτυχής η αναζήτησης ψήφου εμπιστοσύνης που έπεται

= **προβολή** της κοινοβουλευτικής αρχής (εξάρτησης της Κυβέρνησης από τη Βουλή) και στη φάση διορισμού Κυβέρνησης

Αρχή της δεδηλωμένης Συνταγματική τυποποίηση

Άρθρο 37: (Διορισμός Πρωθυπουργού και Κυβέρνησης)

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Πρωθυπουργό και, με πρότασή του, διορίζει και παύει τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς.
2. Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών.

Αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία διερευνητική εντολή για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.

Αρχή της δεδηλωμένης

Σχέσεις Βουλής & Κυβέρνησης

1. Η Κυβέρνηση δεν αρκεί να διαθέτει την εμπιστοσύνη της Βουλής μετά το διορισμό της
2. πρέπει να τεκμαίρεται ότι θα την έχει κατά το διορισμό της
3. με το διορισμό ως Πρωθυπουργού του αρχηγού του απολύτως πλειοψηφούντος κόμματος τεκμαίρεται η εμπιστοσύνη της Βουλής προς το πρόσωπό του και προς την Κυβέρνηση που θα σχηματίσει
4. οι σχέσεις Βουλής-Κυβέρνησης διαρρυθμίζονται πλήρως και όχι μόνον μετά αλλά και πριν από το διορισμό της Κυβέρνησης

Αρχή της δεδηλωμένης

Σχέσεις ΠτΔ & Κυβέρνησης

- Η σχετική αρμοδιότητα του αρχηγού του κράτους είναι δέσμια από την καταγραφή των δυνάμεων στη Βουλή και την ύπαρξη δεδηλωμένης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας
- Ο αρχηγός του κράτους υποχρεούται να διορίσει ως Πρωθυπουργό τον αρχηγό της «δεδηλωμένης» κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας,
- Διαρρυθμίζονται και οι σχέσεις αρχηγού του κράτους (ΠτΔ) και Κυβέρνησης (άρα και Πρωθυπουργού) και κατά τη διαδικασία διορισμού Κυβέρνησης

Ανάδειξη πρωθυπουργού σε 2 κρίσιμες στιγμές

- 1) επιλογή και διορισμός από ΠτΔ (διορισμός = εντολή σχηματισμού κυβέρνησης)
 - τυπικά μετά την ανακοίνωση των τελικών αποτελεσμάτων από την Ανώτατη Εφορευτική Επιτροπή,
 - στην πράξη αν το αποτέλεσμα είναι σαφές ήδη και πριν από αυτήν (Δευτέρα ή Τρίτη)
- 2) ψήφος εμπιστοσύνης από τη Βουλή

Ανάδειξη πρωθυπουργού

Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών.

Αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία διερευνητική εντολή για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.

Η αντίστροφη όψη της αρχής δεδηλωμένης =
Όχι **απόλυτη** πλειοψηφία \Rightarrow όχι διορισμός, μόνο διερευνητική εντολή

Ανάδειξη πρωθυπουργού

- i) Διορισμός Πρωθυπουργού σε περίπτωση ύπαρξης μονοκομματικής απόλυτης πλειοψηφίας
- ένα κόμμα > 150 έδρες
 - εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης στον αρχηγό του
- ii) Διορισμός Πρωθυπουργού σε περίπτωση που κανένα κόμμα δεν έχει απόλυτη πλειοψηφία

Ανάδειξη πρωθυπουργού

37 παρ. 1 Σ: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Πρωθυπουργό και, με πρότασή του, διορίζει και παύει τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς.

Αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία διερευνητική εντολή για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.

Παρ. 1 & 2 εδ. α' = Εντολή σχηματισμού κυβέρνησης

παρ. 2 εδ. β' = διερευνητική εντολή

Ανάδειξη πρωθυπουργού

i) Διορισμός Πρωθυπουργού σε περίπτωση ύπαρξης μονοκομματικής απόλυτης πλειοψηφίας

ii) Διορισμός Πρωθυπουργού σε περίπτωση που κανένα κόμμα δεν έχει απόλυτη πλειοψηφία = συμμαχική κυβέρνηση (συνασπισμού)

- Διερευνητικές εντολές
- Ο φορέας τους δεν διορίζεται Πρωθυπουργός
- στόχος = να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που θα λάβει ψήφο εμπιστοσύνης

Άρθρο 37 Συντ.

Παρ. 2 εδ. β'

Αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη **σχετική πλειοψηφία** διερευνητική εντολή για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.

Παρ. 3

Αν δεν διαπιστωθεί αυτή η δυνατότητα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει **διερευνητική εντολή** στον αρχηγό του **δεύτερου σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος** και εάν δεν τελεσφορήσει και αυτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει διερευνητική εντολή στον αρχηγό του **τρίτου σε κοινοβουλευτική δύναμη** κόμματος. Κάθε διερευνητική εντολή ισχύει για τρεις ημέρες.

Ερμηνευτική δήλωση:

- Στις διερευνητικές εντολές, αν κόμματα είναι **ισοδύναμα** σε βουλευτικές έδρες, προηγείται εκείνο που έλαβε περισσότερες ψήφους στις εκλογές.
- Νεοσχηματισμένο κόμμα με κοινοβουλευτική ομάδα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό της Βουλής, έπεται του παλαιότερου με ίσο αριθμό εδρών.
- Στις δύο αυτές περιπτώσεις δεν παρέχονται διερευνητικές εντολές σε περισσότερα από τέσσερα κόμματα.

Διερευνητικές εντολές

διερευνητικές εντολές

= τελεσφορούν όταν μπορεί να επιτευχθεί η πλειοψηφία του ά. 84 Σ.

- Ο φορέας της διερευνητικής εντολής ενημερώνει τον ΠτΔ
- και ζητάει **ανάθεση οριστικής εντολής**
- **Ο ΠτΔ διαπιστώνει και επαληθεύει ότι έχει συγκεντρωθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία**
 - δημόσιες δηλώσεις κομμάτων ή βουλευτών ή/και
 - υπογραφή σχετικής πολιτικής συμφωνίας μεταξύ εταίρων ενός κυβερνητικού συνασπισμού

Άρθρο 37

Αν οι διερευνητικές εντολές δεν τελεσφορήσουν,

ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καλεί τους αρχηγούς των κομμάτων και, αν επιβεβαιωθεί η αδυναμία σχηματισμού Κυβέρνησης που να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής,

επιδιώκει το σχηματισμό Κυβέρνησης από όλα τα κόμματα της Βουλής **για τη διενέργεια εκλογών**

και σε περίπτωση αποτυχίας αναθέτει

στον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου

το σχηματισμό Κυβέρνησης, όσο το δυνατόν ευρύτερης αποδοχής, για να διενεργήσει εκλογές,

και διαλύει τη Βουλή.

Μη τελεσφόρηση διερευνητικών εντολών - σχηματισμός εκλογικής Κυβέρνησης

- ⇒ επανάληψη των εκλογών
- ⇒ σχηματισμός εκλογικής Κυβέρνησης
 - είτε πολιτικής εκλογικής
 - οικουμενική αρκεί η στήριξη, όχι κατ' ανάγκη συμμετοχή
 - είτε υπηρεσιακής εκλογικής
- ⇒ μοναδικός σκοπός διεξαγωγή εκλογών
- ⇒ εκλογικές Κυβερνήσεις δεν ζητούν ψήφο εμπιστοσύνης από την Βουλή

Υπηρεσιακή εκλογική Κυβέρνηση

- με πρόεδρο έναν από τους Προέδρους των 3 ανώτατων δικαστηρίων της χώρας,
- όσο το δυνατόν ευρύτερης αποδοχής.
- ΠτΔ επιλέγει ανάμεσα σε 3 υπηρεσιακά πρόσωπα τον Πρωθυπουργό
- με κριτήριο την ευρύτερη δυνατόν αποδοχή
- κατ' εξαίρεση από το 89 § 4 (= απαγορεύει τη συμμετοχή δικαστικών στην Κυβέρνηση)
- 37 § 1 Σ. = οι Υπουργοί διορίζονται με πρόταση και προσυπογραφή του Πρωθυπουργού

Ratio του άρθρου 37 Σ.

- καθιέρωση και ρητά της αρχής της δεδηλωμένης
- ανάδειξη κυβερνήσεων που να στηρίζονται στην πλειοψηφία της Βουλής και στην έτσι τεκμαιρόμενη πλειοψηφία του λαού,
 - αντίθετη γνώμη: αποδέχεται και τη μειοψηφική εκδοχή του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος (ά. 84 παρ. 6 Σ)
- διευκόλυνση σχηματισμού κυβέρνησης και δημιουργίας συμμαχικών κυβερνήσεων
- αναβάθμιση του ρόλου των πολιτικών κομμάτων
- τυποποίηση του ρόλου του ΠτΔ
 - μόνη διακριτική ευχέρεια: επιλογή προσώπου Πρωθυπουργού στην υπηρεσιακή εκλογική κυβέρνηση

Πρόσωπο του Πρωθυπουργού

37 παρ. 2 Σ.: Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών.

37 παρ. 4 Σ.: Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ανατίθεται, σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης ή διερευνητική εντολή σε αρχηγό κόμματος,

αν το κόμμα δεν έχει αρχηγό ή εκπρόσωπο,

ή αν ο αρχηγός ή ο εκπρόσωπός του δεν έχει εκλεγεί βουλευτής,

ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει την εντολή σ' αυτόν που προτείνει η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος.

Η πρόταση για την ανάθεση εντολής γίνεται μέσα σε τρεις ημέρες από την ημέρα που ο Πρόεδρος της Βουλής ή ο αναπληρωτής του ανακοινώνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη δύναμη των κομμάτων στη Βουλή· η ανακοίνωση αυτή γίνεται πριν από κάθε ανάθεση εντολής.

Πρόσωπο του Πρωθυπουργού

- σχηματισμός συμμαχικής Κυβέρνησης,
- Πρωθυπουργός διορίζεται αυτός που προτείνεται από τα κόμματα που συμμετέχουν

Πρόσωπο του Πρωθυπουργού

«αν το κόμμα δεν έχει αρχηγό ή εκπρόσωπο»

? Τι γίνεται αν άλλος αρχηγός και άλλον υποδεικνύει η κοινοβουλευτική ομάδα?

ή αν ο αρχηγός ή ο εκπρόσωπός του δεν έχει εκλεγεί βουλευτής,

? Απαιτείται ο Πρωθυπουργός να είναι βουλευτής ?

Αντικατάσταση Πρωθυπουργού μονοκομματικής κυβέρνησης (ά. 38 παρ. 2 Σ)

Αν ο Πρωθυπουργός **παραιτηθεί, εκλείψει ή αδυνατεί για λόγους υγείας** να ασκήσει τα καθήκοντά του,

ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει Πρωθυπουργό [= *δέσμια αρμοδιότητα ΠτΔ*]

αυτόν που **προτείνει η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος** στο οποίο ανήκει ο απερχόμενος Πρωθυπουργός,

εφόσον αυτό διαθέτει στη Βουλή την **απόλυτη πλειοψηφία** των εδρών.

Η πρόταση γίνεται το αργότερο **σε τρεις ημέρες** από την παραίτηση ή την έκλειψη του Πρωθυπουργού ή από τη διαπίστωση της αδυναμίας του να ασκήσει τα καθήκοντά του.

.....

Η αδυναμία του Πρωθυπουργού να ασκήσει τα καθήκοντά του για λόγους υγείας **διαπιστώνεται από τη Βουλή** με ειδική απόφασή της που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, ύστερα από πρόταση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος στο οποίο ανήκει ο Πρωθυπουργός, εφόσον αυτό διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών.

Αναπλήρωση:

Εωσότου διοριστεί ο νέος Πρωθυπουργός τα καθήκοντα του Πρωθυπουργού ασκεί ο πρώτος κατά σειρά Αντιπρόεδρος και εφόσον δεν έχουν διοριστεί Αντιπρόεδροι ο πρώτος κατά σειρά Υπουργός.

Αντικατάσταση Πρωθυπουργού συμμαχικής κυβέρνησης (ά. 38 παρ. 2 Σ)

Αν ο Πρωθυπουργός παραιτηθεί, εκλείψει ή αδυνατεί για λόγους υγείας να ασκήσει τα καθήκοντά του,

αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών,

εφαρμόζεται αναλογικά η παράγραφος 4
και στη συνέχεια παρ. 2 εδ. β' και παρ. 3 37 Σ

Η αδυναμία του Πρωθυπουργού να ασκήσει τα καθήκοντά του, για λόγους υγείας διαπιστώνεται από τη Βουλή με ειδική απόφασή της που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, ύστερα από...

πρόταση από τα δύο πέμπτα τουλάχιστον του όλου αριθμού των βουλευτών.

Βασική βιβλιογραφία

- *Κ. Χρυσόγονου*, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003, σ. 515-525.
- *Ευ. Βενιζέλου*, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, Αναθεωρημένη Έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008, σ. 625-640 & 643-646.
- *Κ. Μαυριά*, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σ. 541-561.
- *Δ. Τσάτσου*, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β΄, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993, σ. 269-284.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας

Λίνα Παπαδοπούλου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Δημήτριος Νικηφόρος
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2012-2013

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

